כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסודשיח

■ בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת וישב ■ חנוכה ■ כ"א כסלו ה'תשע"ג ■ 05.12.2012 ■ גליון מס' 201

תפוצה לכל קהילות ישראל

ניצחון החושך על ידי מסירות נפש

מתוך שיחות קודש מפי הרה"ג שמואל טל שליט"א על חג החנוכה

/ נערך על ידי ק. אלדר

פעולתו של החושך

במדרש בראשית רבה עורכים חז"ל הקבלה בין שלבים שונים בבריאה (תהו, בהו, חשך, תהום) לבין ארבע מלכויות ששעבדו את ישראל. מלכות יוון נמשלה לחושך: "וחושך זה גלות יוון, שהחשיכה עיניהן של ישראל בגזרותיהן" (בראשית רבה, פרשה ב' פסקה ד')

צריך להבין, מדוע דווקא יוון נמשלה לחושך. מה שונה יוון משאר המלכויות, שגם הן גזרו גזרות קשות על עמינו?

הרמח"ל במסילת ישרים בביאור חלקי מידת הזהירות מסביר, מהו עניינו של החושך: "הכסיל בחושך הולך" (קהלת, ב' י"ד) - זה אדם שרואה את המציאות באופן לא נכון, באופן שקרי ומוטעה, כי יש לו נגיעות ואינטרסים. דוגמה לנגיעה כזאת היא התאווה: אדם שרוצה ללכת אחרי תאוות לבו - זה מושך אותו להסביר את המציאות בצורה אחרת, כדי שתתאים למה שהוא נמשך לעשות. הוא מגבה את מעשיו בהסתכלות, שהוא מפתח. כך מסביר המסילת ישרים את עניין החושך.

ביוון, בניגוד לאומות אחרות, פיתחו מאד את תרבות הגוף. דבר זה גרם, שאנשים מעם ישראל גם יימשכו לזה. הם נמשכו לזה לא רק במובן החיצוני, אלא התחילו לראות את כל המציאות כמו שהיוונים רואים אותה ודבקו בהשקפת העולם היוונית. באופן טבעי אדם מחפש הצדקה מוסרית למעשיו, ובגישה היוונית הם מצאו "עלה תאנה". הכיוון הזה מצא חן בעיניהם, כיוון שהגישה הזו התירה להם את העריות והתאוות. לאט לאט זה הופנם וכבר הפך להיות מתוך אידיאולוגיה, וזו הסיבה, שהיוונים החשיכו את עיניהם וליבם של ישראל - הם באמת גרמו לאנשים לשנות השקפת עולם. בזה זה שונה מהגדה המדיית או הפרסית, לדוגמה, שגם שם היו מעם ישראל ש"התקלקלו", אבל לא הפכו זאת ל"אידיאולוגיה".

ההליכה נגד הזרם

מהו התיקון לעניין זה בעומק? מה הציל את רוב העם שהתיוון? (זה היה רוב העם. בתוך עם ישראל נשארו מעטים מאד, כי באופן טבעי החושך הזה מאד קוסם ורבים נמשכו אחריו).

הניגוד לחושך הוא מסירות הנפש על הקב"ה והתורה. ההליכה דווקא נגד המציאות. אתה מושך את כל הכוחות בדיוק בכוון ההפוך מההיסחפות הכללית. הפעולה הזאת היא הדבר ההפוך מהימשכות אחרי היצר. גם היום ישנו מאבק כוחות רוחני.

התרבות המערבית שהיא הפיתוח של התרבות היווניות, באמת מחשיכה את עיניהם של ישראל. זה ממש עיוורון וחושך. גם היום התשובה שלנו לעניין הזה היא מסירות הנפש. צריך היום עמל ויגיעה בתורה ובמצוות. זהו בעצם התיקון האמיתי לחושך של ההתיוונות.

הפצת האור

מסירות הנפש הזו היא גם מסר לגבינו. חנוכה הוא אחד החגים שכל כך רלוונטי, שייך ומתאים למציאות שלנו. אי אפשר שלא להרגיש מחוברים חזק לסיטואציה הזו, כי תרבות יוון כל כך דומה

■ עוד בעיתון ■

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

ביקש יעקב לישב בשלווה
המאמר "מעשה אבות סימן לבנים" אינו מתייחס רק לצד האישי של הפרט, בבחינת "חייב האדם לומר אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב"...
המשך בעמ' 3

שו"ת קיץ
שאלה: האם מותר לצפצף בבית הכנסת בתור ליווי לשירה? הוסבר לי כי לפי ההלכה הדבר מותר. מה נכון?...
המשך בעמ' 5

סיפור לשבת
נס גדול היה פה / הקמצן שפתח את כיסו
העיירה קלוביצק, השוכנת בסמוך לעיר הגדולה צ'נסטכוב, ועומדת על גבול גרמניא, שמנתה למעלה מעשרת אלפים תושבים...
המשך בעמ' 4

שביבים
- בין נרות חנוכה לנרות שבת
- בבית דינם של החשמונאים
- ירבה בסעודת שבת חנוכה
- ערב שבת חנוכה
- לבדוק כשרות הציצית
- קודם להבדלה
- פוטוצקי מדליק נר חנוכה?
- סגולה לבנים
- מעשה נסים

המשך בעמ' 6

לתרבות המערבית מבחינת ההיסחפות שבה.

החשמונאים הלכו כל הזמן נגד המציאות. גם במלחמה (מעטים מול רבים, אין סיכוי), גם בעצם ההדלקה (אין שמן וכו') - מעבר לשאלה בשביל מה היה צריך בכלל את הנס - נשאלת השאלה, בשביל מה בכלל הדליקו? אלא שהייתה כאן פעולה, שבאה לחולל שינוי במציאות - הם הבינו שמעשה ההדלקה הוא הדבר שיכול לעצור את החושך הזה. זה האור, בניגוד לחושך. מסירות הנפש מאירה את המציאות, ומקרינה את האור בתוך כל החושך.

משמעותו הפנימית של נס פך השמן

בשיר "מעוז צור" ישנו הקטע, המספר על נס פך השמן. במילים "ומנותר קנקנים" ישנה הבחנה דקדוקית, שמגלה דברים עמוקים, הקשורים לנס. "מנותר קנקנים" - הפירוש הפשוט הוא, ממה שנותר מהשמן. אבל הנס לא נעשה מהשאריות, אלא בשמן עצמו. אם כן, מ"ם המקור ("מנותר קנקנים") מלמדת אותנו על משהו אחר.

וזה מפנה אותנו לשאלה אחרת - מדוע הנס נעשה בצורה עקיפה כזאת, שיהיה פך שמן בסתר ובסוף יגלו אותו וידליקו ממנו שמונה ימים? למה ה' סובב את הדברים דווקא כך?

אלא זה בא ללמד אותנו, שהנס נעשה דווקא בנקודה, שלא הצליחו לטמא. היוונים הצליחו לטמא הכל, אבל משהו נותר: העובדה שלא כולנו נשחקנו. זהו ה"נותר", שנתן את הכוח לחולל את כל הניצחון. את זה מבטא הפך הנסתר, שלבסוף מתגלה ומציל את המצב. מ"ם המקור באה, אם כן, ללמד שבזכות הפך הנותר נעשה הנס.

העובדה שהחזקנו מעמד למרות הסחף הגדול, זה ששמרנו בעקשנות על מה שיכולנו לשמור - בגלל כל זה ניצחנו מעטים מול רבים.

להודות על הנס גם כשעוד חשוך

במסכת שבת דף כ"א ע"ב נאמר: "לשנה אחרת קבעום ועשאום ימים טובים בהלל והודאה". צריך לשים לב, שלא ברור, לאיזו שנה מתכוונים. מהי אותה שנה אחרת? יש גרסה, שכתוב במפורש "לשנה הבאה". מי שמכיר את ההיסטוריה של הימים ההם יודע, שהשנה שאחרי וגם השנים שלאחריה היו מאד מסובכות, מלאות עוד מלחמות. ההישג של חנוכה היה מוגבל מאד, וכל הזמן היו עוד ועוד מלחמות. בחנוכה, כשהצליחו במשהו, אמנם החושך היה עדיין גדול מאד, אך בכל זאת קבעו הלל ויום טוב.

הרגשות המעורבים, שפיעמו בקרב החשמונאים בשל המצב המורכב בו היו, משתקפים גם מתוכנם של פרקי ההלל. עיון בפרקים הללו מראה, שהם אינם רצופים רק שבח והודיה. לא כל הפסוקים בהלל מבטאים את סיום המהלך והניצחון המוחץ. ישנם פסוקים כמו "אנא ה' הושיעה נא"; "כל גויים סבבוני", המבטאים מצוקה. זוהי קריאה של מי שעבר כמה צרות, אך יש לפניו עוד הרבה צרות. בעולם הזה אין מנוחה ונחלה, יש הרבה מה לתקן ולעבוד. אפילו בהלל, שהיא תפילת הודיה על הנס, שזורה הזעקה של "אנא ה' הושיעה נא".

אך יחד עם זאת יש פסוקים של בטחון כמו "מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה". גם כאן לכאורה הלשון לא מדויקת, כי הרי הקב"ה לא עונה במרחב, אלא הוא אמור לענות בזה שהוא מביא אותי למרחב.

התשובה היא, שכשהאדם מתחבר להקב"ה בתפילה, כבר בזה הוא מגיע למרחב, עוד לפני פתרון הבעיה עצמה. מתוך המרחב של התחברות להקב"ה, שאליו האדם מגיע לתפילה, עונה לו הקב"ה. העניה באה אחרי החיבור להקב"ה, כשאנו כבר במרחב. למרחב הזה אנחנו מגיעים על ידי הפנמה של עניין חשוב: תקופת המיצר לא באה סתם, אלא כדי לחבר אותנו להקב"ה - שנבין, שהקב"ה הוא זה שמנהל את כל העניינים, והוא מתאווה לתפילתם של צדיקים.

החיבור להקב"ה דרך החושך

במזמור "הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו", אנו מודים על כך שהחסד הוא לעולם. בחנוכה לכאורה לא נראה חסד מתמשך כלפי עם ישראל: היה אמנם ניצחון, אבל לא נשאר מזה הרבה בשנים הבאות, היו עוד מלחמות עם היוונים ולבסוף גם נחרב הבית.

דווקא כאן צריך לומר "כי לעולם חסדו"! עצם זה שהיינו במצב נורא כזה, ובכל זאת הצלחנו לנצח בגלל מסירות הנפש שלנו, זה נותן לנו קרן תקווה לעכשיו, שגם במצבנו יש לנו את היכולת לנצח. החידוש הזה, שמעטים יכולים לנצח את הרבים יכול לתת לנו הרבה תעצומות נפש למאבקים שלנו.

מסירות הנפש הזו של החשמונאים בחנוכה היא באמת התחברות לריבונו של עולם. זה שאדם אומר: אני עושה את רצונו יתברך בלי שום חשבונות ועיכובים. גם אם במציאות הדברים עוד לא הסתדרו לגמרי, בכל זאת אני כבר אומר את ההלל, כי גם עכשיו יש על מה להודות. אני כבר עם הקב"ה: "גם כי אלך בגיא צלמוות לא אירא רע כי אתה עמדי". זוהי נקודת האור של החשמונאים, וזהו האור, שאנחנו צריכים לקלוט בחנוכה.

"מוסיף והולך"

הדלקת הנרות בסדר של "מוסיף והולך", גם היא באה לסמל את עוצמתם של המעטים מול הרבים: מתחילים בנר אחד, מעט אור, ועם כל יום הולך ומתווסף לזה אור.

למרות שבזמן חנוכת המזבח לא הייתה אפשרות טכנית להדליק את הנרות בבית המקדש, כשמתחילים גם ממעט - הקב"ה בהמשך עושה את שלו, וידלק השמן שמונה ימים.

כל ניצחון המכבים הוא, שהם הלכו בניגוד להיגיון. בגלל זה, שזה היה על יחוד ה', כל הכללים שונים. כשמדליקים את נרות החנוכה צריך לשאוב המון כוח למאבקים שלנו היום, כשאנו נמצאים במאבק כל כך קשה עם המתיוונים של ימינו, כשנראה שהם הרבים והחזקים ושוטפים את עם ישראל במה שהם פועלים ועושים. כנגד זה יש לדעת ש"לא יטוש ה' עמו". ואם נעשה את כל המאמץ שלנו להילחם בזה - מה שבסופו של דבר יקבע מה ינצח זה "לא בחיל ולא בכח", אלא בקדושה, ומעט אור דוחה הרבה מן החושך.

פרשת וישב

ביקש יעקב לישב בשלווה

/ הרב יעקב הלוי פילבר

המאמר **"מעשה אבות סימן לבנים"** אינו מתייחס רק לצד האישי של הפרט, בבחינת "חייב האדם לומר אימתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב", אלא גם, ואולי אפילו בעיקר, הם מכוונים **לכלל ישראל לדורותיו**. כמו שכתב הרמב"ן (בראשית יב ו): "אומר לך כלל תבין אותו בכל הפרשיות הבאות בענין אברהם יצחק ויעקב, והוא ענין גדול הזכירוהו רבותינו בדרך קצרה ואמרו: כל מה שאירע לאבות סימן לבנים... וכולם **באים ללמד על העתיד**". לפי הרמב"ן אברהם יצחק ויעקב מייצגים בחייהם את מהלך ההיסטוריה הישראלית, הדבר מתבאר באופנים שונים, ונציין אחת מהם, אברהם מקביל לעם ישראל בגלות מצרים, גם אברהם וגם ישראל ירדו למצרים מפני הרעב, גם כאן וגם כאן פרעה משתלט עליהם ורק אחרי שהקב"ה מביא על פרעה נגעים גדולים הוא משלח אותם ממצרים, ושניהם יוצאים ממצרים ברכוש גדול. יצחק שלא יצא מימיו מארץ ישראל לחוץ לארץ מייצג את תקופתו של עם ישראל בארץ ישראל בימי הבית הראשון, גם הוא וגם הם היו בעימות מתמיד עם הפלשתים. לפי זה אפשר לומר שיעקב אחרון האבות הוא מקביל לחלק האחרון של ההיסטוריה הישראלית, מתקופת הבית השני עד הגאולה העתידה, ואת האפשרות הזו כתב ה"**ספורנו**" בהקדמתו לספר בראשית: "ועניני בית הראשון היו כענייני יצחק אשר בנה מזבח אחד בלבד, ועניני בית שני וגלותנו והגאולה העתידה, אשר בזה הזמן נבנה בית שני ויבנה העתיד במהרה בימינו, הם עניני יעקב אבינו אשר בנה שני מזבחות וראה טוב באחרית אחרי היאוש".

לפי דברי ה'ספורנו' יעקב אבינו מקביל לתקופה הכוללת גם את תקופתנו, על כן בהתבוננות, אפילו רק במהלכו הכללי של יעקב, נוכל להפיק לקחים להתנהלות שלנו במציאות בה אנו נתונים כיום. כמו יעקב אבינו שבשובו לארץ ישראל היה מצויד בהבטחה אלוקית מפורשת: "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך, והשיבותיך אל האדמה הזאת כי לא אעזבך עד אשר עשיתי את אשר דברתי לך" (כח טו), ובהבטחה נוספת: "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך" (שם יב). ויעקב מאמין שדבר אחד מדבר ה' לא ישוב ריקם, ועל כן הוא שב מבית לבן בבטחה ובתקוה לפתוח דף חדש ולחיות בשלוה בארץ אבותיו. אך לא כך מתרחשים הדברים בפועל, דרכו של יעקב רצופה מכשולים וייסורים, בסמוך לבואו לארץ נטפל אליו שרו של עשו ומבקש לחסלו, (מזכיר את "השואה") כמו שכתב הרמב"ן: "שיהיה דור בזרעו של יעקב יתגבר עשו עליהם **עד שיהיה קרוב לקעקע ביצתן**". ואחר שגבר יעקב על שרו של עשו, וסוף סוף יעקב בא לארץ והוא מבקש לישב בשלוה, גם כאן אין הדברים מתרחשים כפי ציפיותיו של יעקב, אלא הוא נופל מאסון לאסון, עד שסבלנותו של יעקב פוקעת והוא מתפרץ אל בניו בתלונה: "למה הרעותם לי!", ועל כך אמרו במדרש (ב"ר צא): "מעולם לא אמר יעקב אבינו דבר של בטלה (אלא כאן), אלא כך אמר הקב"ה: אני עסוק להמליך את בנו במצרים, והוא אומר: 'למה הרעותם לי', זהו שכתוב (ישעיה מ כו): 'למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מה' ומאלקי משפטי יעבור". ועל המדרש הזה כותב הרמח"ל (דעת תבונות): "וזה בנה אב - שלכל עילוי שרוצה הקב"ה לתת לאדם או לעולם, הנה כל זמן הזדמן הטוב, אינו מזדמן ובא אלא מתוך עומק עצה נסתרת יקרה לו קודם צער" וכדוגמא הוא מביא את המאמר: שארץ ישראל נקנית בייסורים.

דמיון להתנהלותו של יעקב מוצאים אנו גם בהתרחשויות של עמנו בתקופתנו: אף אנו בימינו, אחר גלות ממושכת שבנו הביתה, גם אלינו קודם הקמת המדינה נטפל שרו של עשו בדמות החיה הנאצית ובקש להכחיד את האומה הישראלית, וכשלכסוף שבה האומה רצוצה וחבולה אל מולדת אבותיה ובקשה סוף סוף לישב בשלוה, גם כאן אין המהלכים מתנהלים כפי הצפיות שלנו, גם אותנו פוקדים מלחמות ופיגועים, ורבים שואלים: "מה יהיה?!", שזהו הניסוח המודרני של שאלת יעקב "למה הרעותם לי", וכמו אז גם כאן כפי הנראה התשובה היא: **"אני עסוק להמליך את בנו"**. אנו המאמינים כי הקב"ה מחזיר את שכינתו לציון, אנו יודעים שהחזרה הזו תהיה בדרכים נסתרות ומופלאות, ועל כן אנו מבקשים עליה שלוש פעמים בכל יום שעם הבקשה: **"ותחזינה עינינו בשובך לציון"**, אנו מוסיפים לבקש: שהשיבה הזו תהיה **"ברחמים"**.

סיפור לשבת

נס גדול היה פה / הקמצן שפתח את כיסו

{ישנן כמה גרסאות לסיפור המובא להלן שראה אור ב"שומרי אמונים".
ברם, מרכיביו העיקריים חוזרים על עצמם בכל הגרסאות. שאול שיף}

העיירה קלוביצק, השוכנת בסמוך לעיר הגדולה צ'נסטכוב, ועומדת על גבול גרמניא, שמנתה למעלה מעשרת אלפים תושבים, ידעה השקט ובטח ימים ושנים רבים. ברם, כרעם ביום בהיר נחתה הידיעה על תושבי העיירה, כי ממשלת פולין החליטה בבת אחת לסלול דרך שנתיבו עובר בדיוק בתוך בית-העלמין של העיירה. לא הועילו כל התחנונים ומאמצי השתדלנות. לאנשי החברה-קדישא לא נותרה כל ברירה כי אם לפתוח במלאכה הקשה והעגומה של העברת מקצת הקברים לצד אחר של בית-העלמין, כדי שלפחות לא יחוללו בביזיון גמור.

גרזנים ומעדרים הובאו לרוב, ובזריזות יתירה ומהירה נגשו בצער עמוק אל המלאכה רבת האחריות. באחת השורות שהיה עליהם לפנות עמדה מצבה ישנה, ועליה היה חקוק השם "ר' יעקב בן ר' שמעון" ותו לא. לא הרה"ג או הרה"צ וגם לא הרה"ח, שום תואר נוסף לא היה רשום על המצבה. והנה, כשהחלו לחפור באדמה קצת בעומק, נדהמו לגלות ארון" שנראה חדש לגמרי, כאילו נקבר זה עתה באדמה אך לפני ימים אחדים בלבד. לא ידעו מי זה ומה זה, הלא החלקה כאן היא בת מאות שנים, וכמעט שלא קברו שם חדשים באותו שטח. פתחו במקצת את מכסה הארון, ועמדו משתוממים למראה עיניהם וליבם החסיר פעימה. הגופה שבארון הייתה שלימה לחלוטין. רימה ותולעה לא שלטו בה כלל.. עוד יותר נדהמו לגלות, כי במקום תכריכי פשתן לבנים, כמקובל, היה המת עטוף בגלימה שחורה ארוכה, המכסה את כל גופו מראשו ועד למטה מכפות רגליו, כזאת שרק כמרים ותיקים מתעטפים בה.

שאלו לחכמים ולא פירשוה, שאלו למקובלים וגם הם לא ידעו מה לענות. מעולם לא נתקלו במעשה מחריד כזה. ממה נפשך - תמהים הם - אם צדיק היה איך הונחו עליו בגדי כמרים, ואם כומר הוא איך נעשו למענו מעשי נסים שכאלו??? נרגשים עד עומק נשמתם התייצבו אנשי החברה קדישא לפני המרא דאתרא, הצדיק רבי יצחק מקלוביצק, וסיפרו לו על המאורע ועל הפלא הגדול שנקרה להם בדרכם. הרב חיכך בדעתו, מאמין ואינו מאמין, מיהר עמם לבית-העלמין. הרב הגיע אל בית-העלמין בלוויית אנשי החברה קדישא, ועוד אנשים רבים שנחרדו לשמוע מהמקרה הפלאי. דממה וחרדת קודש שררה בבית הקברות, כולם נדחפו לראות ולשמוע מה יאמר הרב הנערץ בכי האי גוונא, הלא לאו כל יומא מתרחש כזה פלא. כמה מחזורים של "ברכת החמה" יעברו ושילוב כזה לא יארע: בגדים שחורים וגוף שלם?! פילסו שביל צר בין הבאים הרבים עבור המרא דאתרא, הרב נעמד בפנים מביעות חרדה ליד המצבה, וגבאי חברה קדישא החלו במהירות במלאכתם לגלות ולפתוח את המצבה. הרב הזדעזע למראה עיניו.שום גוזמה לא הייתה בדברי הקברנים. בין כה וכה ידעו כולם "כי לא דבר ריק הוא מכם", בודאי עניין גדול טמון כאן ולא מעשי כישוף ח"ו, ורבים נתעוררו לתיקון המעשים.

עברו כמה ימים, ואט אט חזרו בני העיר אל עצמם, אבל רב העיר לא חזר. ביום מן הימים שלח הרב לקרוא למקורביו, והתחיל לספר להם בהתרגשות עצומה: "תדעו לכם! מאז ראיתי את המראה המופלא לא מצאתי מנוח לנפשי, מיטתי בודדת בחדר השינה, התעניתי הרבה והרביתי בתחינה לבורא עולם, שיגלו לי מן השמים סוד הדבר הזה שקרה בעירנו. והנה, המשיך הרב לספר, אמש בחלום הלילה הופיע בחלומי הנפטר הלז שמצאתם... והוא בעצמו גולל

לפניי את כל הסיפור:

ובכן, צריך אני לחזור למאתיים ועשרים שנה אחורנית. ר' יעקב זה, ר' יעקב בן ר' שמעון, נרתם בכל ימי חייו למעשי צדקה וחסד, ופעל בהם בכל מאודו ונפשו. ידו בכל ויד כל בו בכל הנוגע לצרכי צדקה וחסד ועזרה לזולת. יום אחד התדפק על דלתו של ר' יעקב, שואב מים, צעיר וחסון, מהשיחה עמו נודע לו ששואב המים הוותיק והקשיש שבעיירה, שכרו כדי לעזור במלאכתו הקשה. בעודם מדברים גילה, כי הבחור טרם מצא את בת זוגו, ומצפה הוא לישועה. כאן מיד התנוצץ במוחו רעיון נפלא, שאולי יהיה זה מתאים להכלה היתומה המתגדלת בבית אופה העיירה. נערה יתומה גרה בעיר, יתומה מאב ואם, שראתה הרבה צער ודוחק בשנותיה הצעירות והפורחות, ונתגדלה בבית אופה העיירה שנתמלא רחמים עליה, וגידל אותה כבת בית ממש, ועכשיו כבר הגיעה זמנה להקים בית בישראל, ולשים סוף וקץ לכל צרותיה, תחילה וראש לפדיון נפשה.

ר' יעקב מיד הציע לו ההצעה, אבל הבחור לא איבד עשתונות ומיד שאל: "וכמה נדוניה יש לה לאותה בת טובים?" חכך ר' יעקב בדעתו, ופלט: "חמישים זהובים". סבור היה כי סכום נכבד זה יפלס מסילות ללב שואב המים. אבל לא, טעות הייתה בידו. מושגיו של הבחור היו גדולים בהרבה "על פחות משלוש מאות

המשך בעמוד הבא...

זהובים אינני מוכן לשמוע", ענה בתקיפות. אבל לא איש כר' יעקב יוותר ויפסח על מצווה חשובה כזו, גם אם זה מסתכם להון תועפות, הרי להשיא כלה יתומה היא "הגדולה שבצדקות" (ש"ך יו"ד רמ"ט סט"ו) ולדברי המהרש"א בשבת (לא) נכלל זה בשאלה ששואלים לאחר מאה ועשרים: "עסקת בפריה ורביה".

מיד יצא ר' יעקב למסע נוסף בקרב יהודי העיירה, כדי לגייס כסף לנדוניה עבור הכלה היתומה. נדד והלך, ביקש מזה והתחנן לזה, זה נתן מטבע וזה חצי מטבע, אבל מכל זה לא עלתה עדיין ארוכה ומרפא למחסורו הגדול. עד מהרה ראה כי גדולה היא המלאכה שנטל על כתפיו. אין הוא תוהה על הראשונות, ואין הוא מתחרט כלל וכלל על המצווה, אבל התחיל לחשוב מחשבות איך לסיים ולגולל מעל ראשו את המשא הכבד שהניח עליו. אחרי שבועות שלימים של התרמה בכל המקומות, הקרובים והנידחים, נתקבץ לו בקושי רק מחצית הסכום, ואיך ישיג עתה את המחצית האחרת. אין טעם לבקש שוב את אלו שנתנו את פרוטותיהם האחרונות. בצר לו נשא תפילה ליושב בשמים אשר "לי הכסף ולי הזהב נאום ה".... מתוך תפילתו נפל איזה שהוא רעיון במוחו. הוא החליט הפעם לפנות לבתיהם של "קמצני העיר", אלו שידועים ומפורסמים בקמצנותם וכילותם המופלגת, ושמעולם לא דרכה רגליהם של המתרימים על מפתן ביתם. אמנם "אין סומכין על הנס", אבל בשעה קשה זו כנראה גם זה נעלם מדעתו של ר' יעקב, שרק דבר אחד הניע אותו בשעה זו: לראות את הסכום המלא בידו. הוא ניסה את ביתו של תנחום, ושל משה... זה דממה שוררת אצלו כאילו אין גרים כאן בני אדם, וזה דווקא פתח לו ו"נידב" לו מנה אחת אפים, והשלישי כבר לא נתן לו כלל לעלות במדרגות ביתו. אח"כ בחר לנסות לביתו של פסח אהרון החייט. פסח אהרון זה לא היה חייט רגיל, אלא עסק בתפירת בגדים יקרים. תושבי קלוביצק החשיבוהו לאמיד, והוא גם נראה כזה. בצעדים מתוחים ניגש אל דלת ביתו של פסח אהרן, ודפק...

"מה לך כי בחרת לדפוק היום על דלתיי", השתומם פסח אהרון, אמנם לא פעם צבטו את ליבו הדברים שנאמרו עליו מאחורי גבו בשל קמצנותו. אולם, זה זמן הגיע למסקנה כי התמורה משתלמת לו. "באתי להציע לך מצוות הכנסת כלה של יתומה כשרה בישראל", ניסה ר' יעקב לפרוט על מיתרי ליבו. אולם לא איש כפסח אהרן החייט יתרגש ממלים. "כמה מבקשים היום בעבור יתומה כשרה בישראל?",שאל בצחוק ובקריצת עין. "שלוש מאות זהובים", הייתה התשובה. פסח אהרן פרץ בצחוק רם, ואילולא כבודו של ר' יעקב כבר היה משלחו מביתו. באותו רגע התדפק על הדלת סוחר אריגים נודד, באמתחתו היו כמה אריגים שהציע למכירה, פסח אהרן סקרם במבט חטוף, עינו צדה פיסת בד שחורה, זו הייתה גלימה של כומר, לפתע ניצת בעיניו מבט, דומה שנפל רעיון בעיניו מה לעשות עם הבגד, הוא שלף את הגלימה, שילם תמורתה לסוחר. אחר, הוא פנה לר' יעקב בהצעה שמילאה שחוק פיהו: "אם תיאות לעטות עליך גלימה זו ולשוטט לבוש בה ברחובות העיירה עד רדת החשכה, אתן לך את מלוא מחצית הסכום - מאה וחמשים הזהובים". ר' יעקב נכלם קצת וקיבל באהבה את הביזיונות כדרכו, אבל אחרי רגע קל ניאות ר' יעקב לקבל את ההצעה. סיכם אתו את הדברים בכתב, וחיש מהר עטה עליו את הגלימה ויצא לרחוב.. תושבי קלוביצק הביטו באיש החסד בתימהון רב וניסו לתהות לפשר מעשהו, היו שסברו כי דעתו נשתבשה עליו, מרוב התאמצותו למען הכלה היתומה, שהקדיש עבורה ימים ולילות רבים ולא עלה הדבר בידו. עסקן פלוני מבני הקהילה טען כי כבר באחרונה ראה עליו סימני מרה-שחורה. אנשים ברחוב הסתכלו עליו כמי שרוח רעה נכנסה בקרבו, כי אחרת לא יתכן זה, לצאת בבגדי כומר ביום בהיר אחד לעיני כל הקהל?! ואחרים מבטלים כל זה במחי יד ומרחמים עליו. בין כה וכה ר' יעקב לא הוציא הגה מפיו. באותו יום שבע ר' יעקב מלוא החופן ביזיונות, יש בהם מספיק לכפר עוונותיהם של יהודים רבים. אבל עמד בהם בגבורה עילאית, בלא לפצות פה. בערב חזר לביתו של פסח אהרן, ולזה לא נותרה כל ברירה, כי אם לשלשל לידי ר' יעקב מאה וחמישים זהובים טבין ותקילין! לא חלף זמן רב, ובני קלוביצק חגגו את נישואי בתו המאומצת של האופה עם ב"ג החתן שואב המים הצעיר.

"לפני מותי", סיים ר' יעקב את דבריו בחלומו של המרא דאתרא, "ביקשתי מאנשי החברא קדישא לעטפני באותה גלימת כומר שחורה, רציתי להתייצב בבגד זה לפני בית דין של מעלה, ואכן הבגד הזה הגן עלי מכל מלאכי החבלה".

שו"ת חורף
הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

שואל מכובדנו מר מ' קראוס מניו יורק הי"ו: האם מותר לצפצף בבית הכנסת בתור ליווי לשירה, למשל בעת אמירת 'לכה דודי' בשבת חנוכה הקרובה? הוסבר לי כי לפי ההלכה הדבר מותר. מה נכון?

תשובה: בשאלה לא מוזכר האם הכוונה לצפצוף בעזרת הפה, או לצפצוף על ידי כלי, שאם המדובר בצפצוף על יד כלי הדבר אסור מדברי חכמים, שגזרו חכמים שלא להשמיע קול שיר גזרה שמא יבוא לתקן כלי שיר[א].

אבל אם מדובר על צפצוף בפה (כגון שריקה וכדומה) כתב הרמ"א[ב] שאין בזה איסור שבכגון זה לא גזרו חכמים, כיוון שאינו משתמש בכלי כלל ואינו עושה מעשה, ובערוך השולחן[ג] הוסיף שאף אם מכנים אצבעות לפיו לצורך השריקה - גם כן מותר.

א - שו"ע או"ח סימן של"ח סעיף א'.
ב - שם.
ג - או"ח סימן של"ח סעיף ז'. אמנם בשו"ת משנה הלכות ח"ד סימן נ"ב כתב לחלוק על הערוך השולחן שכל מה שהותר הוא שריקה בפה גרידא, אבל שריקה בפה תוך כדי שימוש באצבעות, אסור.

שביבים / שאול שיף

בין נרות חנוכה לנרות שבת

(מעובד ממשנתו של הרבי מליובאוויטש זי"ע)

אחד ההבדלים בין נרות שבת ונרות חנוכה - אשר הנשים מצוות בשניהם - הוא: את נרות החנוכה מדליקים לאחר שקיעת החמה, בלילה, אך את נרות השבת מדליקים לפני השקיעה, בעוד יום. בנוסף לכך, מספר הנרות שמדליקים בכל ערב שבת לא משתנה, אך בנרות החנוכה מוסיפים והולכים בכל לילה.

מכך יש ללמוד, שאין לאדם להסתפק בכך שהוא מאיר את ביתו שלו באור התורה והמצוות והמאור שבתורה, האור הפנימי של התורה - תורת החסידות; עליו להאיר גם את ה"רחוב", כפי שמרמזים נרות חנוכה (שמקומם הוא על פתח ביתו מבחוץ). בנוסף לכך: כאשר שורר חושך ברחוב, אין להסתפק בהדלקת נר אחד, אלא על האדם להיות מוסיף והולך - לשוב ולהוסיף נרות חדשים, להגדיל את הכוחות ולהרחיב את העבודה עוד ועוד. לפי שיטת חסידות חב"ד המבוססת על היסודות של אהבת השם, אהבת התורה ואהבת ישראל.

(ראה אור באתר "בית חב"ד)

בבית דינם של החשמונאים

הרב הקוה"ט, רבי צבי אלימלך מדינוב, מחבר הספר הידוע "בני יששכר" על חודשי השנה והמועדים, היה נכד אחותו של אדמו"ר האדמו"רים, רבי אלימלך מליז'נסק. כשאמו הרתה, נסעה לרבי אלימלך לשאול איזה שם יינתן לילד ביום השמיני להולדתו. השיב לה דודה: וקראת שמו אלימלך. חשבה שרבי אלימלך עומד להסתלק מן העולם ולכן הוא מורה לה לקרוא לבנה על שמו. ותתחלחל. ראה זאת רבי אלימלך ואמר לה: אם כן שייקרא שמו צבי אלימלך.

ואמנם כך עשתה. אמר לה רבי אלימלך: אם היית קוראת את שמו אלימלך היה כולו כמוני ועתה יישווה רק לחציי. ויגדל הילד ונתפרסם לצדיק, גאון וקדוש ואלפי ישראל הלכו לאורו. הוא חיבר ספרים רבים והמוכר מכולם הוא הספר "בני יששכר".

ביום מן הימים נסע רבי צבי אלימלך לרבו, הלא הוא הקדוש "החוזה מלובלין". בדרך עלו בו מחשבות לגבי מקור מחצבתו, מאיזה שבט הוא, ושאל את עצמו, מדוע תמיד בהגיע ימי החנוכה הוא מרגיש בנפשו תוספת קדושה ומן נעימות שכזאת. "הרי לא ייתכן שאני מצאצאי החשמונאים, שהרי אינני כהן", ואם כן, הסתקרן עד למאוד לדעת, מניין באה לו אותה הרגשה נפלאה בחנוכה. ומספר הרב שלמה יוסף זוין: רבי צבי אלימלך החליט שכאשר יהיה בלובלין ישאל על כך את רבו, הגאון והקדוש, והוא בוודאי ישיב לו תשובה כנה ונכונה על דבר מקור מחצבתו. בבואו לבית "החוזה" והוא טרם פצה את פיו, פנה אליו "החוזה" ואמר לו:

דע לך שמקור מחצבתך הוא משבט יששכר, ומה שאתה מרגיש בחנוכה תוספת קדושה, זה מפני שהיית אז בבית דינם של החשמונאים.

מסיבה זו נתן רבי צבי אלימלך לספרו על המועדים וחדשי ישראל את השם "בני יששכר".

ירבה בסעודת שבת חנוכה

כותב ה-בן איש חי:

ירבה בסעודת שבת של חנוכה יותר משאר שבתות, וכל שכן אם חל ראש חודש גם כן. וכן ירבה בראש חודש טבת, שהוא בתוך ימי החנוכה, בשביל פרסום הנס. ומנהגינו להדליק שמן למאור לכבוד נשמת רבי מאיר בעל הנס זיע"א ביום ראש חודש טבת.

ערב שבת חנוכה

דרכו של ה"חזון איש" זצ"ל הייתה לזרז כל אחד ללמוד בכל עת מצוא, אך ביותר היה מזרז ללמוד בשעות שיש בהן רפיון. וסיפר הרה"ג ר' דוד פרנקל ז"ל (שהיה מבאי ביתי / ש. ש.), שפעם אחת בערב שבת חנוכה אחר תפילת מנחה, פנה אליו החזון איש ואמר לו: "דוד בוא ונשב עכשיו ללמוד כי זמן זה הוא בבחינת מת מצוה, משום שעכשיו בני אדם טרודים בהכנת נרות חנוכה והטבתן". (הדברים נאמרו באידיש)

לבדוק כשרות הציצית

וכתוב בספר "מועד לכל חי": בשעה שבא להדליק נר חנוכה בלילה הראשון יבדוק הציציות בעת ההיא אם הן כשרות. זאת, כדי שיקויים בו והחוט המשולש לא במהרה ינתק, שהם מזוזה מימין ונרות חנוכה משמאל ובעל הבית באמצע בטלית מצויצת, וכמו שכתוב בשבלי הלקט ובאליה רבה וזוטא. וכל זה אם הן כשרות, לכן, ראוי לבדוק אותן לעתים קרובות כמו בעת ברכת הלבנה.

קודם להבדלה

דרכו של הגאון, רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל במוצאי שבת חנוכה הייתה כך: הוא נשאר זמן מה לאחר תפילת ערבית בבית הכנסת, ובאותה עת היו בני ביתו מכינית את החנוכיה שלו לצורך הדלקה והניחו אותה בחצר. שכן, דרכו הייתה להדליק בעששית בחוץ. כשבא מבית הכנסת לחצר ביתו ופגע במנורתו, היה אומר, הרי למדנו ש"אין מעבירין על המצוות" ואם כן מן הראוי שאדליק תחילה נרות חנוכה. ואז הדליק הנרות ולאחר מכן נכנס לביתו להבדיל על הכוס.

(תפארת בנים)

פוטוצקי מדליק נר חנוכה?

מעשה בהרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א שפתח באחד מימי חנוכה את דלת חדרו וראה חסידים יושבים ומספרים זה עם זה בהתעניינות רבה. שאלם: במה אתם עוסקים, ובגלל שעסקו בדברים של מה בכך, בושו לספר לו. אך משאל שוב אמרו לו: אחד מחברינו מספר על רוב עושרו של הגרף פוטוצקי, יפי ארמונו החדש ואת נפלאות שעשועיו ותענוגותיו. האם פוטוצקי מדליק נר חנוכה, שאל

סניגורם של ישראל. לא, השיב החסידים. אם כן- אמר- אין הוא יודע מהו תענוג אמיתי.

סגולה לבנים

כותב בעל ה"בני ישששכר":

קיום מצות הדלקת נר חנוכה סגולה היא להיפקד בזרע של קיימא, ועל כן הזקוק לישועת ה' לבנים, טוב שיבקש בקשתו בעת קיום מצוה זו, כי אז היא שעת רחמים וחסדים ובוודאי ימליצו מליצי היושר לטוב בעבורו, ויש רמז לזה, כי מתתיהו בגימטריה: ראש השנה, להורות כי כשם שבראש השנה יכולים לפעול כל טוב, כן בימי הישועה שנעשתה על ידי מתתיהו כהן גדול הווי שעת הכושר לכך.

להרה"ק ר' יהודה צבי מסטרטין זי"ע בא באחד הימים איש חשוך בנים, ואמר לו שהרופאים הטעימו באוזניו שהוא צריך לאוויר של חודש מאי. אמר לו הרב הקדוש: תהיה אצלנו בחנוכה, שאמרו חז"ל מאי חנוכה, ולכשתיוושע בפרי בטן תקבל עליך להתענות בכל שנה ביום ההולדת של התינוק. ואמנם נולד לו ילד ביום ט' באב.

(בית דלי)

מעשה נסים

כשהיה בנו של הצדיק ר' יצחק אייזיק מזידיטשוב סמוך על שולחן חותנו, הצדיק ר' אברהם מסטריטין, ראה שחותנו מאריך הרבה בשירות ותשבחות אחר הדלקת נר חנוכה בכל לילה ולילה. תמה מאוד על אביו הצדיק שכל משך ההדלקה עם הנרות והמזמורים נגמרים אצלו ברבע שעה, ושאל אותו על כך. השיב לו אביו בחרדת קודש, מעשה נסים הוא שבשעה שאני מברך על הנרות איני נשרף יחד עימם, ואתה רוצה שאתעכב לידם כמה שעות...

(בשפתי צדיקים)

בסוד שיח

כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים בדוא"ל: besod@013net.net

עיצוב ועריכה גרפית:
גיל ויין עיצוב גרפי
אימייל. gilwein26@012.net.il